

adok 82%-a szerint az anyanyelv és a kultúra határozza meg („az vagyok, ami az anyanyelvem és a kultúráim”). 3,6%-uk nemzeti hovatartozásánál az állampolgárság a mérvadó („az vagyok, amilyen országnak az állampolgára vagyok”). Ezek mellett csaknem 12% úgy gondolja, hogy a nemzeti hovatartozás mindentől független, vagyis nem befolyásolja sem az anyanyelv, sem a kultúra, sem pedig az állampolgárság.

Mit jelent magyarnak lenni Szlovákiában? A válaszadók leginkább azzal értenek egyet, hogy ez számukra természetes, mert magyar az anyanyelvük és a magyar kultúrán nőttek fel (73,2%), valamint 71% számára ez büszkeséget is jelent, mert teljes mértékben büszkék arra, hogy magyarok. Magyarságát felelősségként teljes mértékben 63% éli meg, abban az értelemben,

1. táblázat: Ön szerint, helyes, hogy a nemzeti kisebbségek képviselői nemzeti identitásuk megőrzésére törekednek?	
86,7	igen, helyesnek tartom, a nyelvük és kultúrájuk megőrzésére kellene törekedniük, és az államnak ebben támogatnia kéne őket
8,2	igen, helyesnek tartom, de mindezt állami támogatás nélkül kéne tenniük
3,8	teljesen feleslegesnek tartom, végül úgyis mindegyikük beolvad a szlovák nemzetbe
0,1	nem tartom helyesnek, arra kellene törekedniük, hogy az utódaik már szlovákok legyenek
1,3	más vélemény

sülni, a minta 21,5%-át alkotják. Közülük minden második szerint minden téren akadályt jelent a magyarság, a többiek szerint pedig bizonyos területeken jelent akadályt. Valamennyi korábbi felmérésünkhöz hasonlóan a legtöbben azokon a területeken érznek hátrányt, ahol jól kell tudni szlovákul.

A magyarság vállalását (4. ábra) a megkérdezettek 54%-a minden helyzetben szükségesnek tartja, még akkor is, ha hátrány származik belőle. 19,5%-uk ezt olyan helyzetekben tenné meg, amikor nem érezné magát fenyegetve, 7%-uk akkor, amikor ez neki megfelel, 1% pedig akkor, amikor ebből előnye származik. Ugyanakkor 16,8%-uk azt válaszolta, hogy nem szokott foglalkozni ezzel a kérdéssel, 1,6% pedig nem tudja megmondani, milyen helyzetben kellene vállalni a magyarságot.

A megkérdezettek 82%-a teljes mértékben, 13%-uk inkább egyetért azzal, hogy jobb, ha a szlovákiai magyarok megőrzik a nyelvüket és a kultúrájukat. 5%-uk azonban nem ért ezzel egyet, mint ahogyan 8% szerint az a jobb, ha alkalmazkodunk és beolvadunk.

Hasonló válaszmegoszlásokat kapunk arra a kérdésre is, hogy a nemzeti kisebbségek képviselőinek nemzeti identitásuk megőrzésére kell-e törekedniük. A válaszadók 5%-a fölöslegesnek vagy egyenesen helytelennek tartja a kisebbségek megmaradására irányuló törekvéseket. További 8,2%-uk ugyan egyetért azzal, hogy a nemzeti kisebbségek képviselőinek a nemzeti identitás megőrzésére kell törekedniük, de mindennemű állami támogatás nélkül. A megkérdezettek döntő többsége (86,7%) viszont úgy gondolja, hogy igen, a kisebbségeknek meg kell őrizniük a nemzeti identitásukat, és ebben az államnak is támogatnia kell őket (1. táblázat).

Lamp Zsuzsanna

Szontagh Gusztáv, az igazi tizenkilencedik századi polihisztor

Tisztelt csetneki polgárok, tisztelt polgármester úr; tisztelt vendégek, egybegyűlte!

Azért gyűltünk ma össze, hogy szülőföldjén is méltó emléket állítsunk Szontagh Gusztávnak, Csetnek szülöttének. Kettőszázhuszonöt éve keresztelték itt, a csetneki evangélikus templom történelmi levegőt lehelő falai között, és százhatvan évvel ezelőtt jegyezték be halálát a pesti evangélikus gyülekezet halotti anyakönyvébe. Egyik sem kerek évforduló; nem az évfordulás megemlékezések szokása az oka tehát az emlékülállításnak, hanem inkább az, hogy mostanára látjuk tisztábban Szontagh Gusztáv jelentőségét a magyar kultúrában és munkássága szlovák összefüggéseit. Amint neve is mutatja, német anyanyelvű családból származott; a csetneki temetőben ma is több síremléken látható ez a családnév ugyanezzel a helyesírással. Bár Miskolcon, majd Pesten letelepedve a magyar filozófia és irodalomkritika jelentős alakjává vált, német olvasottsága mellett sohasem feledkezett meg csetneki gyermekkoráról és az itt megtanult szlovák nyelvről. A napóleoni háborúk utolsó éveinek lelkes fiatal önkénteseként olyan gránátos ezredhez került kadétként, amelynek legénysége tisztán szlovákokból állt, a javarészt más vidékekről odavezényelt tisztikarból viszont csak ő beszélt szlovákul, így a csaták előtt az ő feladata volt lelkesítő beszédet tartani a katonáknak. (Ma már tudjuk, hogy ezt a háborút nem Napóleon gránátosai nyerték.) Későbbi irodalmi

és filozófiai munkáiban többször utal arra, hogy magától értetődő módon ismeri és figyelemmel kíséri korának szlovák irodalmát. Csetnek és környéke minduntalan visszaköszön műveiben; egyik írói álneve (Ochtinay) vagy vigiáteki alakjának neve, Pelsőczy is a környék helyneveit idézi. A nyomtatásban csak nemrég kiadott

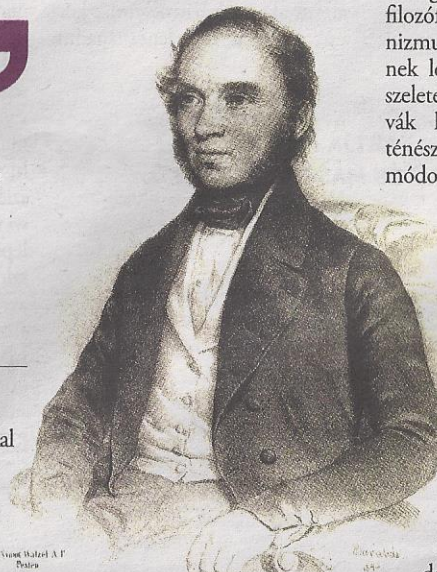
véleményt és helyenként a nemzeti műveltség kánonát is befolyásolni képes kritikust, közíró, nem függetlenül attól, hogy az ő nemzedéke volt az első, amelynek néhány tagja már meg tudott élni az irodalmi piacon, csupán a tollából. Ma már magától értetődően klaszszikus műnek tekintett alkotásokat

kult ki más, kortárs filozófusok műveinek bírálatából és a velük való vitából. Habár – némileg félreértve a szerzőt és korát – Szontaghot általában úgy szokás a magyar filozófiatörténetben emlegetni, mint valami sajátos magyar filozófiai rendszerkísérlet képviselőjét; ráadásul esküdt el-lensége volt a korabeli szlovák filozófiában oly fontos hegelianizmusnak; az összetett életműnek leginkább mégis a filozófiai szelete mutat párhuzamot a szlovák kultúrával. A filozófiatörténetészek számára nem meglepő módon Szontagh egyezményes filozófiai rendszerének és Pavel Hečko reális-ideális rendszerének a párhuzamára gondolok. A párhuzam nem filozófiatörténeti kitaláció, hiszen a későbbi nemzedékbe tartozó Hečko maga utal vissza Szontaghra mint elődre.

A Szlovákiai Magyar Akadémiai Testület idén kezdeményezte, hogy a Magyar Tudományos Akadémia a mai Szlovákia területén született, vagy más módon ide kötődő egykori tagjainak emléket állítson. Talán nem csak a véletlennek köszönhető, hogy ez a sor éppen Szontagh Gusztávvá, Csetneken kezdődik. A magam részéről nagy szerencsének és megtiszteltetésnek tekintem, hogy Szontagh lett az első, és éppen én emlékezhettem meg róla.

Mester Béla
MTA BTK Filozófiai Intézet

Csetnek földrajzi fekvésében és lakóinak szellemében éppen olyan, mint Kassa, kicsiben.

emlékirataiban meleg szavakkal emlékezik meg Csetnekről, úgy jellemzi, hogy földrajzi fekvésében és lakóinak szellemében éppen olyan, mint Kassa, kicsiben. Szontagh igazi tizenkilencedik századi polihisztorként mezőgazdasági kísérletekkel is foglalkozott, különösen a dinnye- és dohánytermesztés fejlesztésében vannak érdemei; ezért is látta fontosnak hangsúlyozni, hogy Csetneken még megterem a dohány és dinya nyét is lehet termesztetni, ha nem is szabadföldön, hanem a tornácon, faládákban. Szontaghot a magyar művelődéstörténetben úgy is számon tartjuk, mint jelentős, a köz-

éppen az ő kritikaijának köszönhetően kezdett becsülni az olvasóközönség. Mindenekelőtt azonban filozófus volt, abból a modern fajtából, amelyet leginkább angolul lehet pontosan megnevezni, mint *public intellectual*, aki az iskolafilozófián túl, mindig nyilvánosan és a közvélemény befolyásolásának szándékával bölcseledkedik. Saját filozófiai gondolkodása is a nyilvános filozófia közegeben ala-